

MB-115

March-2019

M.A., Sem.-III

502 : Sanskrit

(Selected 5 Hymns from Rigveda)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : પ્રશ્ન-1(અ) અને પ્રશ્ન-2(અ) માં વેદ મંત્રોના અક્ષરો ઉપર ' (ઉભી લીટી-સ્વરિત સ્વરની) અને અક્ષરોની નીચેની __ (આડી લીટી અનુદાત્ત સ્વરની) નિશાની છે.

1. (A) નીચેનામાંથી ગમે તે બે મંત્રોનો સવિવરણ અનુવાદ કરો : 14

અધસ્તન મન્ત્રાણાં દ્વયોઃ સવિવરણાનુવાદઃ વિધેય ।

(1) અપં નઃ શોશુચદધમગ્ને શુશુધ્યા રયિમ્ ।

અપં નઃ શોશુચદધમ્ ॥ (ઋ. ૧/૧૭/૧)

(2) યસ્ય ત્રી પૂર્ણા મધુના પદાન્યક્ષીયમાણા સ્વધયા મદન્તિ ।

ય ડં ત્રિધાતું પૃથિવીમુત ધામેકૌ દાધાર ભુવંનાનિ વિશ્વા ॥ (ઋ. ૧/૧૫૪/૪)

(3) યો જાત એવ પ્રથમો મનસ્વાન્દેવો દેવાન્ક્રતુના પર્યભૂષત્ ।

યસ્ય શુષ્માદ્રોદસી અભ્યસેતાં નૃમ્ણસ્ય મહ્વા સ જનાસ ઇન્દ્રઃ ॥ (ઋ. ૨/૧૨/૧)

(4) યઃ શમ્બરં પર્વતેષુ ક્ષિયન્તં ચત્વારિંશ્યાં શરદ્યન્વવિન્દત્ ।

ઓજાયમાનં યો અહિં જઘાન દાનું શયાનં સ જનાસ ઇન્દ્રઃ ॥ (ઋ. ૨/૧૨/૧૧)

(B) નીચેનાં પ્રશ્નોનાં એક-બે વાક્યમાં ઉત્તરો આપો : (ગમે તે ચાર) 4

અધોલિખિતપ્રશ્નાનાં લાઘવેન ઉત્તરાણિ યચ્છતુ । (ચતસૃણામ્)

(1) ઋ ૧/૧૭ સૂક્તનાં દૃષ્ટા ઋષિ કોણ છે ?

ઋ ૧/૧૭ (અગ્નિઃ) સૂક્તસ્ય દૃષ્ટાઋષિઃ કઃ અસ્તિ ।

(2) અગ્નિસૂક્ત (૧/૯૭) ની દરેક ઋચ્યાની અંતિમ ધ્રુવ પંક્તિમાં શું દૂર કરવાનું કહ્યું છે ?

અગ્નિસૂક્તસ્ય (૧/૯૭) ઋચાણામ્ અન્તિ ધ્રુવપંક્ત્યાં કિં દૂરી કર્તુ કથિત ।

- (3) ऋ १/१५४ – ‘विष्णुसूक्त’मां कयो छंद प्रयोज्यो छे ?
विष्णुसूक्ते (ऋ. १/१५४) प्रयुक्तः छन्दः कः ।
- (4) ‘ऊरुगायः’ विशेषण कया देव भाटे वपरायुं छे ?
‘ऊरुगायः’ इति विशेषणं कस्य देवस्य कृते प्रयुक्तः ।
- (5) इन्द्रसूक्तम् (ऋ. २/१२)नां दृष्टा ऋषिनुं नाम लभो.
इन्द्रसूक्तम् (ऋ. २/१२) दृष्टाऋषिः कः ।
- (6) ‘अच्युतच्युत्’ शब्दनो सायणाचार्ये आपेलो अर्थ लभो.
‘अच्युतच्युत्’ इति शब्दस्य सायणाचार्येणकृतः अर्थः लिखतु ।

2. (A) नीयेनामांथी गमे ते भे मंत्रोनो सविवरण अनुवाद करो :

14

अधोलिखितमन्त्राणां द्वयोः सविवरणानुवादः विधेय ।

- (1) पृच्छे तदेनो वरुण दिहक्षुषो एमि चिकितुषो विपृच्छम् ।
समानमिन्मै कवर्यश्चिदाहुरयं ह तुभ्यं वरुणो हणीते ॥ (ऋ. ७/८६/३)
- (2) अयं सु तुभ्यं वरुण स्वधावो हृदि स्तोम उपश्रितश्चिदस्तु ।
शं नः क्षेमे शमु योगै नो अस्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ (ऋ. ७/८६/८)
- (3) नासदासीन्नो सदासीत्तदानीं नासीद्रजो नो व्योमा परो यत् ।
किमावरीणः कुह कस्य शर्मन्मभः किमासीद्गहनं गभीरम् ॥ (ऋ. १०/१२९/१)
- (4) इयं विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न ।
यो अस्याध्यक्षः परमं व्योमन्त्सो अङ्ग वेद यदि वा न वेद ॥ (ऋ. १०/१२९/७)

(B) नीयेनां प्रश्नोनां अक-ले वाक्यमां उत्तरो आपो : (गमे ते यार)

4

अधस्तनप्रश्नानां लाघवेन उत्तराणि यच्छतु । (चतसृणाम्)

- (1) ऋ ७/८६ सूक्तनां दृष्टा ऋषिनुं नाम लभो.
ऋ ७/८६ – सूक्तस्य दृष्टाऋषेः नाम लिखतु ।
- (2) ‘त्रिष्टुप’ छंदमांकेटला पादो अनेकेटला अक्षरो होय छे ?
त्रिष्टुपछन्दे कति पादाः वर्णाश्च सन्ति ।
- (3) ‘पाश’ धारण करनारा देवतानुं नाम जणोवो.
पाश – धारयिता देवता का ।

- (4) नासदीयंसूक्तम् (ऋ. १०/१२९) केवा प्रकारनुं सूक्त छे ?
नासदीयंसूक्तम् (ऋ. १/१२९) – स्वरूपं किम् ।
- (5) 'न असत् – आसीत्' नो सायणाचार्य शुं अर्थ आपे छे ?
'न असत् – आसीत्' इति पदस्य अर्थः सायणाचार्यः किं करोति ।
- (6) नासदीयं सूक्तम् (ऋ. १०/१२९)नां देवता कोण छे ?
नासदीयं सूक्तस्य (ऋ. १०/१२९) देवता का अस्ति ।

3. (A) वैदिक स्वर – 'स्वतंत्र-स्वरित' विशे विस्तारथी नोंध लभो. 14

वैदिक स्वरः – 'स्वतंत्र-स्वरित' उपरि विस्तृतं टीप्पणी लेखनीया ।

अथवा/अथवा

'पद पाठ'नां नियमो विस्तारथी लभो.

'पदपाठनियमाः' विस्तरेण लिखतु ।

(B) नीथेना प्रश्नोना टूंकमां उत्तरो लभो : (गमे ते ऋण) 3

अधोलिखितप्रश्नानां अतिलाघवेन उत्तराणि लिखतु : (त्रयाणाम्)

- (1) वेदमंत्रोमां भुज्य केटलां स्वरो होय छे ?
वेदमन्त्रेषु मुख्यरूपेण कति स्वराः सन्ति ।
- (2) वेदमंत्रमां जेनुं स्वरांकन (चिह्न) नथी ते 'स्वर' कयो छे ?
वेदमन्त्रे यस्य स्वरांकनम् (चिह्नं) नास्ति तत् कः स्वरः अस्ति ।
- (3) 'ऋग्वेद'नां प्रथम 'पदपाठ' कर्ता कोणुं छे ?
ऋग्वेदस्य 'प्रथमपदपाठकर्ता' कः आसीत् ।
- (4) स्वरितस्वर केटला प्रकारनो होय छे ?
स्वरितस्वरस्य कति प्रकाशः अस्ति ।
- (5) वेदमंत्रोनी आठ प्रकारनी 'विकृति'ना नाम जणुवो.
वेदमंत्राणां अष्टविकृतयः कः सन्ति ।

4. (A) નિચત સૂક્તોનાં આધારે 'વેદાર્થ-પ્રકાશ' અને 'સત્યાર્થ પ્રકાશ' ની તુલના કરો.
'વેદાર્થપ્રકાશભાષ્ય' ચ 'સત્યાર્થપ્રકાશભાષ્ય' ચ તુલનાં કરોતુ । (નિચતાંશસ્ય)

14

અથવા/અથવા

ટૂંકનોંધ લખો :

ટીપ્પણી લેખનીયા :

- (1) 'વેદાર્થપ્રકાશભાષ્યમ્'
- (2) 'સત્યાર્થપ્રકાશભાષ્યમ્'

- (B) નીચેનાં પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તરો લખો : (ગમે તે ત્રણ)

3

અધસ્તનપ્રશ્નાનાં અતિલાઘવેન ઉત્તરાણિ લિખતુ । (ત્રયાણામ્)

- (1) 'અપૌરુષેય' એટલે શું ?
કિં નામ - 'અપૌરુષેય:' સ્પષ્ટયત: ।
- (2) 'પુરાણોની કથાઓ વેદાર્થઘટન માટે હાનિકારક છે' એવું કોણે કહ્યું છે ?
'પુરાણકથા: વેદાર્થઘટને હાનિકારકા અસ્તિ ।' ઇતિ ક: ઉક્તવાન્ ।
- (3) 'વેદ' બધી સત્યવિદ્યાઓનો ગ્રંથ છે' એવો કોનો મત છે ?
'વેદ: સત્યવિદ્યાનાં ગ્રન્થ: અસ્તિ' ઇતિ કસ્ય મત: અસ્તિ ।
- (4) સાયણાચાર્ય દક્ષિણ ભારતનાં કયા રાજ્યના મહાઅમાત્ય હતાં ?
સાયણાચાર્ય: દક્ષિણભારતસ્ય કસ્ય રાજ્યસ્ય મહાઅમાત્ય: આસીત્ ।
- (5) સ્વામી દયાનંદ સૌરાષ્ટ્રનાં કયાં ગામમાં જન્મ્યાં હતા ?
સ્વામીદયાનંદસ્ય જન્મ: સૌરાષ્ટ્રેષુ કસ્મિન્ ગ્રામે અભવત્ ।